

KIRJALLISUUTTA

TOIMINNAN MIES MUISTELEE

Jorma Pohjanpalo, ONPAHAN ELETTY ... , WSOY 1974, s. 470.

Erinomainen sekoitus elämänmyönteistä filosofiaa ja halki itsenäisyytemme vuosikymmenien ulottuvaa sujuvaa ja värikästä kuttuurihistoriallista kerrontaa on professori Jorma Pohjanpalon tähän astista elämää kuvaava muistelmateos. Päällimmäiseksi vaikutelmakseni kirjasta jäi havainto, että tässä on henkilö, joka - ilmeisesti vaitonvaraisesti - on aina osannut olla siellä, missä jotain tapahtuu.

Moneen on mies ehtinyt sen jälkeen kun hän 12-vuotiaana Vaasan suojeluskunnan lähettinä osallistui kansalaissotaan. Seurasivat antoisat kouluvuodet ja opiskelu Kauppakorkeakoulussa. Levoton pohjalainen veri ja ns. horisonttikuumet vaativat kuitenkin laajempia näköaloja. Tähän tarjoutuikin tilaisuus, kun Suomen konsulaatissa Sydneyssä vapautui sihteerin paikka. Neljästä vuotta (1927-31) Pohjanpalo vietti Sydneyssä, jonka tytöt muistelivat vielä 40 vuotta myöhemmin: "Nätti poika joka soitti pianoa". Matkan tuloksena syntyi jo klassikoksi muodostunut kirja "Australiaa kynällä ja kameralla"(1931), ja matkansa jälkeen Pohjanpalo oli parhaita Australian asiantuntijoita maassamme.

Nuorelle ekonomille Australianvuodet olivat antoisa ja avartava kokemus. Erityisesti Pohjanpalo oli kiinnostunut suomalaisista siirtolaisista; olihan Australia 1920-luvulla tärkeä suomalaisten siirtolaisten kohdema. Lisäksi löytyi vielä vuosisadan vaihteessa

Matti Kurikan ihanneyhteiskuntaa rakentamaan lähteneitä ja heidän jälkeläisiään. Kirjan arvokkainta antia onkin australiansuomalaisia käsittelevä osa. Australian suomalaisten historian tutkimukselle Pohjanpalo on tehnyt suurtyön, ajatellen erityisesti hänen Australiasta aikoinaan Suomen lehdille lähettämiä artikkeleita.

Maailmanmatkaja Jorma Pohjanpalo tunnetaan myös muillakin mantereilla. Missä tahansa hän on liikkunut, hän on pyrkinyt luomaan ja kehittämään yhteyksiä maanmiehiimme. Kotimaassa hän on kirjoittanut ja vaikuttanut ulkosuomalaisten puolesta, mm. vuodesta 1937 Suomi-Seuran johtokunnan jäsenenä ja myöhemmin varapuheenjohtajana. Erityisen lähellä hänen sydäntään on ollut siirtolaistutkimus. Ei liene sattuma, että hänet valittiin v. 1974 perustetun Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajaksi.

Ulkosuomalaistyön ohella Pohjanpalolle läheinen aihe on ollut merenkulku, erityisesti kaupan ja kulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna, mitä aihetta hänen väitöskirjansakin käsitteli.

Kolmantena tehtäväkenttänä on ollut teollisuus ja erityisesti muoviala, jonka järjestäytymisessä ja yhdistystoiminnassa Pohjanpalo on tehnyt uraauurtavaa työtä.

Rakkain harrastus on kuitenkin ollut kirjoittaminen ja varsinkin lehtityö, mille alalle taipumukset viittasivat jo nuoresta lähtien. "Jorma Pohjanpalolle on hauska kirjoittaa, sillä häneltä saa pian vastauksen" totesi muuan merimiespappi eräästä arkistosta Australiasta löytymässäni kirjeessä. Saman havainnon olen itsekin tehnyt vuosien mittaan. Me hitaat kirjeenkirjoittajat voimme vain kademielellä ajatella tällaista henkilöä, joka on syntynyt kynä kädessä ja jolle kirjoittaminen on yhtä helppoa kuin meille muille käveleminen.

"Onpahan eletty ..." on menevän ja toimivan miehen muisteloja. Kaiken kiireen keskellä Jorma Pohjanpalo on kuitenkin kyennyt säilyttämään humanin, suvaitsevan ja ennen kaikkea optimistisen maailmankuvansa. Se on paljon siltä sukupolvelta, jota Pohjanpalo edustaa.

Onnittelut mielenkiintoisesta ja arvokkaasta teoksesta. Jatko-osa seuraa ehkä myöhemmin, sillä elämä jatkuu, ja Friis-Pohjanpalot ovat sitkeätä sukua.

O.K.

Erkki Kansanaho, ETELÄN RISTIN ALLA, Pieksämäki 1975, s. 168.

Siirtolaisten yhdistys- ja kirkollisen toiminnan selvittely on vaikea tehtävä, ovathan ulkomailla olevat maanmiehemme tunnetusti jakautuneet moniksi ryhmiciksi ja kuppikunniksi.

Tampereen piispa Erkki Kansanaho on tehnyt suurtyön selvittäessään australiansuomalaisten kirkollista historiaa alkaen kehityksestä, joka johti merimieslähetysaseman perustamiseen Sydneyhin v. 1916, läpi merimies- ja siirtolaispappien vuosikymmenien, jolloin yhden papin seurakuntaan kuului koko Australia ja Uusi-Seelanti aina 1960-luvulle, jolloin alettiin perustaa paikallisia suomalaisia seurakuntia yhteistyössä Australian luterilaisen kirkon kanssa. Tämä johtui siitä, että vuodesta 1957 lähtien siirtolaisuus Suomesta Australiaan oli lisääntynyt suuresti. Viimeinen Australian merimiespappi, pastori Urpo Kokkonen, palasi Suomeen v. 1967. Lopuksi seuraa katsaus uusien seurakuntien perustamiseen ja toimintaan. Seurakuntien yhteistyöelimenä toimii v. 1968 perustettu Suomi-konferenssi.

Siirtolaisten elämässä on kirkollisella toiminnalla keskeinen sija. Havaintojeni mukaan australiansuomalaisten keskuudessa uskonnollinen toiminta on ollut vilkkaampaa kuin ennen siirtolaiseksi lähtöä. Tässä osaltaan heijastunee siirtolaisen sopeutusvaikeudet.

Jatkossa tarvittaisiin samanlaisia kokonaisesityksiä Yhdysvaltain, Kanadan ja Ruotsin suomalaisten kirkollisesta toiminnasta.

O.K.

Tomas Hammar - Roger Ko-Chih Tung, INDVANDRARE OCH POLITIK; FINLÄNDARE I SÖDERTÄLJE, Södertälje 1975, s. 78.

Joka kymmenes asukas Södertäljessä on suomalainen. Useimmat heistä ovat saapuneet Ruotsiin 1960-luvun lopun suurina siirtolaisvuosina. Suomalaisista 37 % oli alle 18-vuotiaita ja vain 3 % oli yli 53-vuotiaita. Yli 70 % Södertäljen suomalaisista oli kotoisin ns. kehitysalueilta eli lähinnä Pohjois- ja Keski-Suomesta. Joka viides suomalainen oli ruotsinkielinen, kun luku koko Suomen väestöstä on vain 7 %. Suuri osa Södertäljen suomalaisista omaa huonon ruotsinkielen taidon huolimatta usein pitkästään Ruotsissa oleskelusta. Suomalaiset kuuluvat selvästi alempiin sosiaaliryhmiin kuin ruotsalaiset. Suomalaiset vertaavat kuitenkin olojaan lähinnä aikaisempiin olosuhteisiinsa Suomessa ja tällöin ovat tyytyväisiä juuri aineelliseen elintasoonsa Ruotsissa. Sen sijaan he kokevat kulttuurimahdollisuudet ja viihtyvyyden huonommiksi kuin Suomessa.

Kaksi kolmannesta eri kansallisuuksiin kuuluvista siirtolaisista aikoo jäädä lopullisesti Ruotsiin; suomalaisista sen sijaan vain 28 % suomenkielisistä ja yli puolet ruotsinkielisistä.

Södertäljen suomalaiset, varsinkin suomenkieliset, olivat vähemmän kiinnostuneita politiikasta kuin ruotsalaiset. Tämä johtuu lähinnä kieli- ja informaatiovaikeuksista. Kun nämä vaikeudet voitetaan, voidaan poliittisen aktiivisuuden olettaa lisääntyvän, mikä osaltaan vähentäisi takaisin Suomeen muuttota suunnittelevien määrää. Monet ruotsinsuomalaiset hakeutuvat siihen puolueeseen, joka on lähinnä jo Suomessa kannatettua puoluetta. Vaikka siirtolaisena olo on usein muuttanut puoluekannan, suomalaiset eivät ole pitäneet kiirettä hakeutua uuteen puolueeseen.

Ruotsinsuomalaisten vaikeimpia ongelmia ovat taloudelliset kysymykset, hinnat, palkat ja verot. Siirtolaisten ja ruotsalaisten väliset suhteet ovat tärkeitä lähinnä suomenkielisille henkilöille.

Raportti maanmiehistämme Södertäljessä edustaa laajemminkin ruotsinsuomalaisista yhteisöä, ja se on hyödyllinen lisä siirtolaistutkimukselle.